NOVICE

gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvarí.

Izhajajo vsako **sredo** in **saboto.** Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XIII. **V Ljubljani v saboto 22. decembra 1855.** **List 102.**

Od buč ali tikev kaj.

Ni skor sadeža, da bi ga ne bile „Novíce“ že omenile in, če je treba bilo, obdelovanje in pridelovanje obširno popisale. Le od buč ali tikev so še celó malo spomnile, čeravno se je že marsikak prešiček ž njimi dobro spital. Naj mi dovolijo, da jez po svojih skušnjah kaj povem od tega sadú, s kterim kmetovavci večidel ravnajo kakor mačoha in ga vsajajo le med druge sadove, koruzo itd. ne dovoljivši mu lastnega prostorčka *),

Po mojih skušnjah niso buče tako malo vredne, da bi jih gospodarji smeli popolnoma zanemarjati, zakaj na majhnem prostoru se jih dá veliko prirediti, in porabiti se dajo mnogoverstno. Ne bom govoril od olja, ki se dá iz semena narejati, ker to je že zlo nadróbno delo; — opomniti pa moram, da človeku so ravno tako tečna kakor zdrava jed, naj že vživa mlade bučice olupljene in (brez pešk) na drobne kerhlje zrezane, z oljem in jesihom zabeljene kakor kumare za salato, ali pa popolnoma zrele na ribežnu kakor repa ali zelje zribljene in okisane. — Razun tega je tudi tista sorta, ki se zavolj svoje podobe „turški turban“ (Türkenbundkürbiss, cucurbito milo pepo) imenuje, zavolj svojega terdega mesa za kruh pripravna, ako se popolnoma zrela, pešk otrebljena, na 4 kose zrezana in v krušni peči posušena primeša reženi moki.

Naravnost pa se dajo buče, kakoršne so, oberniti za živinsko pičo, posebno za prešiče. Če se jim more kaj očitati, je le to, da rade gnjijó.

Buč je več sort: so navadne (gemeine) okrogle buče z rumenkastim ali belim mesom; naj slabeje so buče z belim mesom, veliko bolje so z rumenim mesom; potem so centarice (Centnerkürbiss), tiste debele, gladke, okrogle, v sredi zgorej enmalo vderte buče, ki vagajo po centu ali še več; dinarice (Melonenkürbiss), ki so dinam zlo podobne; sodčarice (Tonnenkürbiss), sodčiku enake buče z rumeno lupino in rumenim sladkim mesom. Zraven teh so še: sladkorne buče (Zuckerkürbiss), ktere na Laškem pražene (roštane) jedó pod imenom „kuka“, — turški turban, kterega sem že gori pohvalil, in pa tiste buče, ki imajo podobo sklenice (flaške) z dolgim vratom, ktere semtertje v nogradih prideljujejo in jih za to rabijo, da po njih pri vehi vino iz sodcov vlečejo. —

Buč pridelovati ni nobena težava; gnoja celó malo potrebujejo. Navadno jih sadé med koruzo po 6 do 12 čevljev saksebi.

Al dajo se z velikim pridom tudi na posebnem prostoru saditi, takole: Izberi si prostor, kteri ima dovelj mokrote; suha zemlja ne tekne bučam, zakaj one imajo veliko perje in dolge stebla; vse to pa potrebuje dovelj vlage. Taki bučam vgodni prostor se izorje in povleče; potem se tam, kamor se bo seme vsadilo, po 5 ali 6 čevljev saksebi, naredé po pol čevlja globoke in ravno toliko široke jame; v te jame se pomeče dobre, z gnojem pomešane parstí, in potem se v vsako tako jamo po 2 ali 3 zerna — pavec globoko — vtaknejo. Seme pa se pred to noč v vodo verže, da potem hitreje kalí, in da se tiste zerna, ktere verh vode plavajo, zaveržejo, zato, ker so gluhe in bi ne kalíle. Ko so buče že precej močne sadike pognale, se oplevejo in osujejo. Potem ni ž njimi nobenega dela več.

Slana (mraz) bučam kaj rada škoduje, zato ni varno, da bi jih pred presadil, dokler se je še slane bati. Kdor ima tedaj svoje polje na hribih, in se bojí, da bi mu buče ne dozorele, ali komur se je bati, da bi mu miši semena ne pozobale, ta naj pa ravná takole: Jerbas naj napol napolne s konjskim blatom, na to naj verže dobre vertne parstí dobrega pol čevlja na debelo, in potem naj va-njo vsadí zern kolikor misli. Jerbas naj postavi potem v kak topel kraj, in če je vreme suho, naj zaliva vsejano seme enkrat na dan. Če so sadike dovelj dorastle in se ni več slane bati, se naredé na polji jame, kakor sem gori rekel; naj zalije sadíkam še enkrat prav dobro v jerbasu, potem naj jih vzdigne s kepo vred in jih presadí tako v jame. Prav veselo in čversto bojo potem rastle.

Tudi s kumarami in dinami je prav tako ravnati. T—n.

*) Saj radi jemljemo naznanila domačih kmetijskih skušinj, in za to so tudi „Novíce“, da eden druzemu pové, kar je skusil ali zvedil. Da tudi buče pridejo na versto, nam je prav ljubo. Vred.

Od nove obertnijske in rokodelske postave bolj na drobno.

Poslednji „novičar“ je od te nove postave naznanil le poglavitne rečí. Danes smo v stanu, kaj več od nje povedati po spisu „Pest. Lloyda“.

Vse obertnije in rokodelstva (Gewerbe) — pravi osnova te postave — se imajo razdeliti v dvojno versto: ene so svobodne ali prostovoljne (freie), druge pa dopustljive ali dovoljivne (concessionirte).

V versto dopustljivih spadajo vse tiste obertnije in rokodelstva, do kterih se pravíca le zamore dobiti, če si je človek pridobil predpisane lastnosti za nastop take obertnije ali takega rokodelstva, in za ktero pravíco mora prositi, da mu jo gosposka dodelí. V to versto spadajo sploh vse take obertnije in rokodelstva, pri kterih, če je človek neroden (ne izučen), ali zavolj svojega nravnega zaderžanja nezanesljiv, ali če bi se take obertnije preveč pomnožile, bi utegnilo občinstvo (ljudstvo) škodo terpeti ali dosega občnih policijskih namenov se vničiti. Tù sèm se štejejo: apotekarji, prodajavci strupenih stvarí, kovači za podkovstvo živine (ker ti potrebujejo zdravniške umetnosti, da ne delajo velike škode), zidarski in tesarski mojstri (da ne delajo nevarnih zidanj), streharji, dimnikarji, brodniki, puškarji, starinarji (tandlarji), kerčmarji (oštirji, birtje); potem bukvotiskarji, bakro-, jeklo-, kamno- in lesotiskarji, prodajavci novih in starih bukev, muzikalij in umotvorov, posojevavci bukev za branje, vozniki vsake sorte zunaj železnice in parobrodstva

Vse druge, tù ne imenovane obertnije in rokodelstva so svobodne, to je: za take ni treba posebne dovolitve, ampak dosti je, da človek le gosposki napové, da bo to ali uno rokodelstvo ali obertnijo začel, in kje. Če ni zoper to rokodelstvo ali obertnijo samo po sebi, ali zoper človeka, ki jo začeti hoče, in zoper kraj, kjer jo misli začeti, nobenega postavnega zaderžka, mu podpiše gosposka napovedko ali napovedni list (Meldschein), to je, s pismom mu poterdi, da je res napovedal svoje rokodelstvo. Koj po prejeti napovedki ima obertnik ali rokodelec pravico začeti svojo obertnijo ali rokodelstvo. Po postavi se pa k nastopu svobodne obertnije ali svobodnega rokodelstva, naj je kupčijstvo, fabrika ali rokodelstvo, mora vsak pripustiti, kteri ima po obstoječih postavah pravíco s svojim premoženjem samostojno gospodariti in kteri ima v našem cesarstvu stanovitno stanovanje.

En človek zamore ob enem več obertnij ali rokodelstev imeti, in ni treba, da bi zatega voljo mogel v soseskino (občinsko) zavezo vzet biti. Tudi človek iz tuje dežele, ki ni v našem cesarstvu, ako ob času svojega obertnijstva ali rokodelstva stanuje v našem cesarstvu kjer koli, vživa enake pravíce kakor domačinec, ako je le iz takošne deržave, kjer tudi naši ljudje enake pravice vživajo kakor uni pri nas. Ženske imajo enake pravíce kakor možki, ako le znajo tisto obertnijo ali rokodelstvo, ktero mislijo začeti.

Na koncu tega oddelka pa ministerstvo pravi, da bi ono utegnilo še ktere v ti postavi za svobodne obertnije izgovorjene obertnije iz te verste izbrisati in jih med dopustljive postaviti, ako bi skušnje učile, da je več policijskih zaderžkov zoper nje.

Cehi (Zünfte) in zbori (Gremien) po dozdanji napravi nimajo vprihodnje nobene veljave več, in če se po gosposkinem dovoljenji vsled nove osnove ustanovijo, veljajo le za prostovoljne družtva. Pomočnikom (kselom) je dovoljeno tudi vprihodnje za nasprotno podporo stopiti v zavezo in napraviti podporno dnarnico samim sebi.

Obertniki in rokodelci smejo svoje blago kamor koli na prodaj pošiljati in ga izdelovati, kjer hočejo; le če imajo tudi zunaj svoje soseske kako delavnišnico ali štacuno, morajo za to drug napovedni list od gosposke dobiti. Le pri tistih obertnijah ali rokodelstvih ne more to biti, ki so dopušene le za kak poseben kraj.

Od rokodelskih in obertnijskih učencov (Lehrling) in pomočnikov (Gehilfen, Gesellen) pravi osnova te postave tole: „Kako dolgo naj se ima učenec učiti, je reč prostovoljnega dogovora. Če ni posebnega dogovora, veljá za obojno stran odpoved za 6 tednov“.

12. oddelk te postave razlaga prestopek iz stare postave v to novo, in pravi: „Po dosedanjih postavah veljavno-obstoječe obertnijske ali rokodelske pravíce obderžé v vsem svojem pričujočem obsežku svojo moč. Če dobí pa kakošna obertnija ali kakošno rokodelstvo po ti novi postavi kako večjo pravico, kakor jo je dosihmal imela, se samo po sebi razume, da stopi tak obertnik ali rokodelec v to večjo pravico“. —

To so imenitniše določila nove postave, ktera gré sedaj od ust do ust obertnikov in rokodelcov, ker res globoko sega v bitstvo obertnijskega in rokodelskega stanú. Ponavljamo pa še enkrat, da to je še le osnova postave, ne pa že veljavna postava, ker do 15. prihodnjega mesca imajo še le kupčijske in obertnijske zbornice posamnih dežel svoje misli o nji c. k. ministerstvu razodeti. Ker pa ministerstvu ni nič neznanega, kar bi utegnila ta ali una zbornica zoper to reči, zna biti, da se bojo tam pa tam kakošne malenkosti premenile, poglavitne pravíla pa bojo gotovo obveljale, ker so terjatvam sedanjosti ravno tako primerjene, kakor so dosedanje ostrojene bile po potrebah srednjega véka, ki je že deleč deleč za nami.

Starozgodovinski pomenki.

Krakov in Šiška.

Razložil Davorin Terstenjak.

(Konec.)

Tudi Indi so sí Živo tako mislili, imenovavši jo Kâli = Černa, Mora, Mura. Zato jo nahajamo v ruski mitologíi pod imenom: Kikimora, Kika, Kikuška, od Kika v slovenskem jeziku der Zopf, v slovaškem pa „wysoki wlasmi propletěny čepec“. Kykoša, kykuška, zlobna rozwlasatela žena. V rusinskem pomenu kykoša dolgolasno kozo [1]). (Glej Kolar „Slava Bohyne“ stran 294—295).

Iz kika je postala pomanjšavna oblika kička, po omehčanem glasniku *k* v *č* pa Čička, in *č* v *š* Šiška, zato slovenski na Štirskem: šiška, prešič z dolgimi šetinami, ein langborstiges Schwein, in tudi šiška, vol z dolgo dlako, ein langhaariger Ochs. Ime predmestja ljubljanskega je toraj mitologiškega početka po bogu Šivatu ali božici Šivi s priimenom Kapardin, Gatâ dhara, Kika, Kikuška, Kička, Čička, Šiška, der Flechtentragende, der Träger des Haarzopfes.

Šiva pa se je tudi velel Dhurdžati, eine grosse Last von Haaren tragend, in kot takošnega ga nahajamo na celjskem kamnu [2]), ženo njegovo pa na nekem siseškem kamnu. Kdor ima dosti las, mu povsod v moji okolici pravijo (v lutomerski-šavniški), da je karkavec, kerkavec, in obilnim lasom: karke, kerke. V českem jeziku imajo krakovat, buschicht, metatiški iz karkovat, beschopft. Tako je tudi ime predmestja ljubljanskega Krakov dobilo ime po častji Kraka [3]) = Šiva Dhurdžati. Ker Šiva je po svoji černi strani tudi božanstvo pekla in se očituje s sánom, sénom — drakom [4]), nam je to nov dokaz, da gerb ljubljanskega mesta je mitologiškega izvira.

Šiva pa se tudi velí Bhava = Baba in Bhavany — Baba, zato v severno-slovanskem basnoslovji nahajamo belo ali dobro, in černo ali hudo stran — Zlato in Ježibabo. Ježibaba po etimologíi pomeni hirsuta Baba od korenike *ag*, zusammendrücken, zuspitzen, zato agran, Spitze, nemški: Egge, Igel, slov. *eg* z digam. jeg, *g* = *ž*, jež, toraj jež, žival s špičasto kožo. Primeri: „lasi se mu ježijo“, ježica, stachliche Schale. Ježica se tedaj enači z indiško Šivo-Bhavany-o s priimenom Kali, od ktere smo čuli, da ima „hirsutos capillos“. Bhavany-Kali pa je božica pekla; zato v slovaški ljudski povesti se velí: „Jaz sem Ježibaba,

---

[1]) „Kikimora“ — pravi Dobrovsky (Slavin 409.) — „stellen sich die Russen als fürchterliches Gespenst vor“. Bandkie (str. 109) piše, da „Kikimora davi in morí“; Tkany (I. 160), da je „ein schreckliches Nachtgespenst weiblicher Gattung, das seine Kinder, bösartige Gespenster, über die schlafenden Menschen schickt, um sie mit schweren Träumen zu ängstigen“; — primeri, kar Paulin od Šive s priimenom s Kali = Černa božica, Mora, Mura piše: „Oculos habet hiantes et terribiles, faciem nigram ut carbo, dentes longos et prostantes, capíllos instar caudae pavonis horridos, arrectos et serpentibus multis amictos“. (Paulin systema Brahm. str. 99.)

[2]) Glej Gabriel Seidl „Beiträge zu einem Namensverz. der röm. Procurator“. Tafel II. fig. 4, a.

[3]) Da je oblika Krak stareja, kakor Krok, terdi Šafařik. Kadlubekova izpeljava imena Krak iz kerke, Rabe, ni resnična. Tudi jaz sem v članku „o božanstvu Skanda“ ime Krak krivo izpeljeval in rekel, da Krok pomeni korak, in da je Krok = Skanda, kar tukaj popravim. Pri Rusih se je Krak velel Kaščej (Tkany I. 158.) od koščel, koštrav, košmidrast, košmider, einer, der zerraufte Haare hat, toraj ne od kost, Bein, kakor so nekteri terdili.

[4]) Gori smo čuli, da je na rogaškem kamnu Šiva Gatadhara — Kikuška — Šiška viditi razsekajoča dete, kakor se je tudi indiška Šiva predstavljala, od ktere Paulín piše — „ex his attribus videbis Šivam modo securi aut gladio infantes dissicantem“ (System Brahm. 88). Znamenito je, da na drugem rogaškem kamnu je tudi sán, sén, drak, Šivini simbol najti. (glej Muhar na omenjení tabli.

ti češ iti do pekla“ in da na herbtu draka se v pekel nesrečnež pelja. (Glej Kolar „Zpiewanky“ I. 12.) Paulin piše od Šive Bhavany-Kali, da ima „dentes aprinos“, drugi, da „drohend hervorstehende Zähne“. Takošne ima tudi severno-slovanska Ježibaba [5]). Po teh zobéh je gotovo dobila špičasta peč poleg Bleda na Gorenskem svoje ime „Babji zob“.

Krak, od kterega Kadlubak piše, da je draka ubil, Ježibaba, Kikimora, Kikuška — Šiška so zveste primere indiških božanstev Šiva, Kopardin, Dhurdžati, Gatádhâra, Bhavany-Kali. Rudra pa se vjema po pomenu s polabsko-slovanskem Rydogostu, kteri se dobro razločiti ima od Rade-Radogosta. Stari Ljubljančani so po takem bili posebni častitelji Šivata in Šive.

Povest domača — zraven pa tudi kosček prošnje.

Ko sem v Gorici v šolo hodil, mi je nekega dné, ko sem blizo Panovica (gojzda) ovce pasti gledal, nekdo pravil, da pri sv. Križu blizo Ajdovščine je tudi nekdaj mali pastir ovce pasel, ki pa je pozneje velik in pa slaven gospod bil. Zgodilo se je bilo to tako-le:

Neki kapucin iz šentkrižkega samostana vidi pastirja ovce pasti in ga vpraša: je li nima bukvic, da bi kaj bral, namesto da le postopa za drobnico brez vsega dela? Pastir mu odgovorí, da je sin ubogih staršev, da ne zna brati, da bi pa se rad kaj učíl, ako bi mu bila priložnost.

Ljudomili kapucin se ga usmili in ga učí brati in pisati, in ker je spoznal, da fantiček je dobre glave, pripomore, da ga stariši pošljejo v šolo v Gorico. Tù ga priporočí kapucinom samostana goriškega, da so dajali mladému učencu kosilo.

Ko nekdanji pastir odraste, učí druge mlajše učence, sinove premožniših starišev in s tem si prisluži, česar je potreboval. Tako doverši osmo šolo.

Kapucini in njegovi stariši so mislili, da so izredili desetošolca, — al vižga! osmošolec jo pobegne v Ljubljano in gre — ne v semenišče, ampak v kosarno. Jokali so se stariši, zabavljali so mu znanci, nevoljni so bili kapucini — al kmali ni bilo od osmošolca ne duha ne sluha.

Preteče mnogo let. Na nekdanjega ovčarja-osmošolca nobeden več ne misli, le mati njegova moli za-nj, in verlemu očetu kapucinu vselej solza v očéh zaigra, kadar vidi mater brez sina.

Nekega dné pride v šentkrižki samostan neznan gospod, oblečen kakor eden vikših oficirjev, suknjo je imel olišpano z zlatimi ošivi, na persih so se lesketale svetinje in križici. Vse se mu uklanja, on pa jih prijazno pozdravlja in poprašuje po starem očetu kapucinu. „Ravno zdaj bojo maševali — mu odgovorí cerkovnik — lejte tam pod križem klečé“. Na to se sivi starček pripravi iti pred oltar, — neznan gospod vzame mašne bukve in reče cerkovniku, da on bo služil gospodu pri maši; zaklenka in pelje starega kapucina pred oltar. — Vse se čudi viditi tacega ministranta, tako, da le malokdo moli; vsak bi bil rad vedil, kaj nek to pomeni.

Po opravljeni sv. maši reče stari kapucin neznanemu gospodu: „Kdorkoli ste, lepo Vas zahvaljujem, da ste mi tako lepo stregli pri sv. opravilu in skazali moji starosti tako čast; sem tudi za Vas molil pri sv. maši; zdaj pa pojte z mano zajterkovat“. — „Prav rad, moj ljubi (ga objame in poljubi), moj predragi gospod, moj duhovni oče! pa poprej še dovolite mi, da Vam še roko poljubim z ravno tisto serčnostjo in hvaležnostjo, kakor sem to večkrat storil v svojih otročjih letih“.

„Ne vém, gospod, kaj mislite s tem reči?“

„Jez pa, jez pa — odgovorí vès ginjen vikši oficir — ali se več ne spomnite nekdanjega malega razterganega ovčarja, kterega ste brati učili in za kterega ste po očetovsko skerbeli do osme šole, dokler se ni zmuznil v Ljubljano v kosarno — pa pojte zdaj k zajterku; tam vam bom kaj več, vse povedal“. —

Komu je o tem kaj več znanega? Se je to zgodilo v ipavski dolini ali kje? Kdo je bil ta gospod? Kdor kaj vé, naj nam pové; saj je čertica gotovo iz življenjopisja kakošnega slavnega domorodca. Kar sem jez tù zapisal, mi je povedal neki star Furlán (Jožef Rivolti) in mi je rekel, da vse to se je zares zgodilo in da še živí rodovina ovčarjeve hiše.

Kuk.

[5]) Ali ni Ježca blizo Ljubljane sinonimno poznamljanje Krakova in Šiške? Pis.

Ozir po svetu.

Plemenitaži v Moldavi in Valahii.

Podonavski knežii Moldava in Valahija bote dale vprihodnje še veliko od sebe govoriti. Sedanja turško-rusovska vojska je omajala politične razmere teh deržavic tako, da bo tudi treba prenaredb o nju vladarstvu, ki pa ne bojo lahke zato, ker bo teško mnogo glav pod en klobuk spraviti. Sedanjo notrajno ustavo teh dežel bolj natanko poznati, podamo iz „Bukovine“ sledeče verstice svojim bravcem:

Plemeništvo v Moldavi in Valahíi je vse drugač kot v druzih deržavah; zlo je podobno tistemu starega poljskega kraljestva; njegove pravice in predpravice so skoraj ravno take. Kakor Poljak ni poznal, ravno tako tudi Moldavec in Valah ne pozna razne stopnje dedišnega plemeništva; pri Poljakih so bile besede „konjik, vojšak in plemenitnik“ enake pomembe, in sploh so za nje rabili besedo „Ziemianim“, tudi Moldavci in Valahi imajo zato splošno besedo „Boljar“. Mieszkovski je v svoji knjigi „Polonus jure politus“ takole poljske plemenitnike popisal, kar je tudi od moldavskih in valaških veljalo: „Poljski plemenitniki so voljivci kraljev, očetje visocega svetovavstva, dajavci postav, oskerbniki sodništva, moč brambovcov, kinč mirú, škit svobode; za tega voljo so jim zavidljivi njih sosedje; neomikane ljudstva tega ne razumé, in pred njim trepetajo sovražniki. O če bi Poljaki svoje pravice braneč jih nikdar ne bili krivo rabili!“

V Moldavi in Valahíi se ne pozná dedišno plemeništvo. Sin boljara ni za tega volja boljar, tukaj je le zaslužno plemeništvo. V službah pri vladarji in pri visocih uradih se plemeništvo dobíva.

Ne dá se prav za prav povedati, kdaj in kako je bila v teh deželah aristokracija osnovana. Gotovo je pa to, da ne izvira iz sile, iz podverženja nemočnih pod orožje premagavca, temuč iz pravih zaslug za deržavo in domovino, in kolikor večje in slavniše so bile te, tolikanj večjo stopnjo je tudi vsak dosegel. To je tako dolgo terpelo, dokler ni turški car teh knežíj gerškim knezom po imenu fanariotom tako rekoč v najem dal. Ti brezvestni knezi pa, ki so tako ravnali, kakor da bi bile te dežele njih blago, so kar iz vsega svoj dobiček imeti hotli, in čast boljarjev so kakor blago prodajali. Tako so bogatini jeli to čast si z dnarjem prikupovati, da bi potem visoke službe dobili, so podložne derli, in za svoje potroške nobene škode imeli. Ves narod se je tako popačil in shujšal. Z boljarstvom se je zadobila pravica vse brezpostavno in krivično brez kazni delati, in proti zatiranju ni bilo druge brambe kakor boljarstvo. Vsak, ki je le kaj žvenka imel, ni zamudil si to potrebno reč pri gerških knezih kupiti. Mogočni boljarji so za svoje služabnike boljarstvo kupovali; tako je bila tem pot k nar vikšim službam odperta, in nar hujši zatiravci svojega naroda so bili. Novi boljarji so bili od svojih starih gospodov zmiraj varovani, v vsih krivicah so jih podpirali, in učenci so kmali hujši bili od svojih učenikov. Le za boljarje so bili posestvo, bogastvo in vsi deržavni uradi. Njim nasproti pa so bili neposestniki, — vse ljudstvo, brez zemljiš v beraštvu in nevednosti.

Dva kneza zaporedoma, oba iz rumunskega naroda,

namesto da bi bila rane svojega ljudstva celila, sta svoji domovini še nove rane sekala, na kterih še zdaj revna dežela terpí. V tej deržavi, ki je od Boga tako blagoslovljena, da malo ktera tako, je veliko beraštva; narod, kterega prededi so bili z vsimi čednostmi okinčani, je globoko globoko padel, ker je sto in sto let vedno pod strahovavnim oskerbništvom nemilih boljarjev hiral. Tako sta si še danes dva stanova človeške družbe v teh deželah sovražno nasprotna: plemenitniki in brezposestniki. Nobenega srednega stanu tù ni; premožnih meščanov tukaj ni.

Ti brezvestni vladarji so kaj hudobno z ljudstvom ravnali. Misleč, da bi se ljudstvo v šolah predramilo in bolj omikalo, niso nobenih šol terpeli. Poduk je torej postal ptuja cvetlica, ktera je le zvunaj domačih mej cvetela, ktero so le bogati in imenitni sebi tergati zamogli, ljudstvo pa je skoraj vse poživinjeno; vsacega, ki le kaj ima, čerti, delati noče, in tako v sebi vse dobre lastnosti zadušuje. Pa tudi plemenitniki nočejo starih navad popustiti, tudi od njih se smé reči, „nič se niso učili in nič niso pozabili“.

Novičar iz austrijanskih krajev.

Iz Zagreba. * Kakor se sliši, so poslanci naše kupčijske zbornice, ki so šli na Dunaj napravo eskomptne podružnice prosit, svojo reč dobro opravili. Obljubljena jim je bila ne le hitra naprava eskomptne, temuč pozneje tudi zastavne dnarnice; zvedili so pa tudi, da bojo horvaške železnice kmalo izdelane, po kterih bo horvaška dežela, kadar bojo poprave po vodah za vožnjo ladij dokončane, v kakih 3 letih zedinjene z vsimi velikimi cestami austrijanskega cesarstva.

Iz Ljubljane. Iz gojzdnarskega časnika „Mitth. des Forstv. d. öst. Alp.“ zvemo, da v 4. občnem zboru gojzdnarskega družtva austrijanskih planinskih dežel, ki je letos bil v Leoben-u na Štajarskem, je enoglasno sklenjeno bilo, naj občni zbor tega družtva prihodnje leto 1856 bode v Ljubljani; za tretjega predsednika tega zbora je bil izvoljen gosp. Fidel Terpinc, predsednik c. k. kmetijske družbe krajnske, in če bi on ne utegnil, namesto njega gosp. Anton Galle, predsednik podružnice ljubljansko-verhniške, kterima hoče zbor s to volitvijo svoje spoštovanje na znanje dati, da sta se vseskozi marljiva skazovala za pospeh gojzdnarskega družtva.

Novičar iz raznih krajev.

Za rekrutiranje prihodnje leto je ministerstvo c. k. deželnim poglavarstvom že poslalo dotične naukaze. — Višja dunajska sodnija je razsodila v nekem primerljeji: „Kdor kako nepremakljivo posestvo kupi, ima prevzeti ne le v kontraktu zapopadene dolgove, temuč tudi tiste, ktere so v gruntnih bukvah vpisane, čeravno niso določno v kupnem kontraktu omenjene bile“. — Letošnji pridelk tobaka na Ogerskem je bil tolikšen, da v cesarskih fabrikah veliko manj ptujega tobakovega perja potrebujejo kakor druge leta. — V konsistorji, ki je bil pretekli pondeljk v Rimu, so sv. oče papež dunajskega škofa, viteza Raušer-ja, za kardinala izvolili; v našem cesarstvu je tedaj zdaj 5 kardinalov: Asquini, Branchi, Švarcenberg, Scitovsky in Raušer. — S poganjanjem za mir in končanje vojske je vendarle sedaj resnica, in sopet so očí vse Europe obernjene v Petrograd, pričakovaje: kakošen odgovor bo od tam v kakih 14 dnevih prišel na predloge, ktere je austrijanski poslanec grof Esterhazy caru Aleksandru te dní nesel. Naša vlada, želeča vsemu svetu potrebnega mirú, je sostavila pogoje, po kterih bi bila mirna sprava za vse strani mogoča, in te pogoje ste poterdile tudi francozka in angležka vlada. To pismo je nesel, kakor smo rekli, grof Esterhazy 16. dan t. m. v Petrograd. Ako poterdi rusovska vlada te predloge, se bojo potem vnovič začele obravnave za mirno spravo. Sliši se, da ti predlogi so sledeči: 1) na černem morji ne smé vprihodnje nobena vojna ladija več biti, 2) vse terdnjave ob tem morji se imajo podreti, 3) rusovska vlada se odpové varstvu (protektoratu) Moldave in Valahije in vsakteremu vtikovanju v sultanove dežele, in 4) odstopi tisti del Besarabije, ki je ob izlivih Donave v černo morje. — Iz Petrograda se piše, da je upravni oblastnii na Poljskem ukaz došel, naj vsi prebivavci te dežele prostovoljne doneske darujejo brambovcem sv. križa v Sevastopolji; vsak kmet mora dati naj manj 5 kopek (2 krajc. in pol.) — Zguba Karsa prizadeva Turkom veliko žalost; oni mislijo, da ta zguba je veliko huja za-nje, kakor za Ruse zgubljena polovica Sevastopolja; Kars pa je padel — pravijo — le zavolj svojoglavnosti Omer-paša in zavolj nemarnosti Selim-paša. — Angležka vlada je dala v Sardinii 2500 múl za Krim nakupiti; nekoliko so jih že po morji tje odpeljali; tudi iz Barcelone gré veliko múl v Krim. — Iz Štokholma se od 18. dec. piše, da je švedska vlada pogodbo s Francozi in Angleži 17. dan t. m. podpisala. — Tisto „Revalento arabico“, ki se priporočuje ljudém kakor zdravilo za vse bolezni, pa nič druzega ni ko lečja moka, je francozka vlada po vsem svojem cesarstvu prepovedala — kot prazno sleparijo. — Čudno prigodbo pripoveduje temešvarski časnik: 11. listopada na večer se je v Trübswetter-u zgubil kmečk fant; pri večernicah so ga še vidili. 14 dní ga žalostni starši išejo, pa nikjer ga ni bilo najti. 26. listopada gré mati zvečer v klet (kelder) in najde sina brez vse zavesti za nekim sodom čepečega; hitro pokliče očeta, da spravita zgubljenega otroka v hišo, kjer se predrami, in potem pové sledeče: Pri večernicah mu je jelo slabo prihajati, zato zapustí cerkev in hití domú; pridši do skednja sosedovega, ga premaga tak zaspanec, da ne more naprej; gré tedaj v skedenj in se vleže v pléve; neprenehoma tam spava 15 dni in 15 nočí, in ko se zdrami 26. listopada, se napravi domú, pa po dolgem spanji vès zmotljen pride namest v hišo v klet, kjer spet berž zadremlje. Skozi 16 dní ta fant ni ne jedí ne pijače vžil; sama kost in koža ga je bilo, ko so ga našli, in trebuh se mu je bil tako skerčil, da se je skoz-nj dal herbetanec lahko ošlatati.

Sonet.

Komur še véra v lastno moč ni vzéta
Komur še željnost djanja v persih dije,
Ta ne obupa, ak krog njega brije
Nesreče grôzna piš — vse zlôbe vnéta;

Ne mami ga kar nič tetív napéta,
Ki na-nji se zavistna strela vije,
Čakaje, da mu serca up razbije;
In v mar mu ni vragóv hudoba kléta.

Junaško bije strastni boj življenja,
Ak ravno čêlu skane vroča sraga
Od znoja nezrekljivih nuj rojena.

In premagavec stopi iz terpljenja,
Znajoč, da ves težave hrup premaga
Moč moža z djanjo-željnostjo združena.

Rodoljub Ledinski.

☞ Današnjemu listu ste pridjane 33. in 34. pôla „občne povestnice“ z zavitkom „Novíc“.

☞ Zavolj sv. praznikov v torek in sredo bota **poslednja dva lista** tega léta prišla ob enem **prihodnjo saboto** na svetlo.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.